

Driekoningen: een levende traditie?

Op woensdagmiddag 14 december verschijnt het boek *Drie Koningen zingen: met liederenschat*. Een prachtige aanleiding om in dit beeldverhaal een impressie te geven van Driekoningen(zingen) door de eeuwen heen.

Driekoningen wordt op 6 januari gevierd. Het is voor velen het moment om de kerstboom op te ruimen en de kerstspullen op zolder te zetten. Volgens de Bijbel brachten drie koningen (of wijzen) een bezoek aan het kindje Jezus. Door de ster te volgen kwamen ze terecht in een stal in Bethlehem. Iedere koning vertegenwoordigde een werelddeel en een type: Caspar (donkere koning) kwam uit Afrika, Balthasar (jongeling) uit Azië en Melchior (grijsaard) uit Europa. Ze namen voor de pasgeborene goud, wierook en mirre mee. Deze giften symboliseren respectievelijk de koningen, de goddelijke afkomst van Jezus en het lijden in zijn leven.

Evolutie van een traditie

De vroegste sporen van het bedelzingen – rondtrekkende bedelaars – dateren uit de vijftiende eeuw. Vooral in de zeventiende eeuw werd het zogenaamde ‘Sterzingen’ populair en werden ook taferele uitbeeld op schilderijen en prenten van onder andere Jan Steen en Rembrandt. Groepen kinderen en volwassenen trokken verkleed als de drie wijzen met een draaiende ster op een stok van deur tot deur. Tot eind negentiende eeuw was Driekoningen een feestdag die hoofdzakelijk binnenshuis gevierd werd. Familieleden kwamen samen en genoten met elkaar van een feestmaaltijd. Pas later groeide Driekoningen uit tot een kinderfeest. Uitgedoste groepjes kinderen, gehuld in koningsmantels van oude tafelkleden, lakens of gordijnen trekken langs de deuren. Op hun hoofd een

zelfgemaakte kroon of tulband en een lampion of ster in de hand. Ze zingen een kort liedje en krijgen in ruil snoepgoed of geld (vroeger bestemd voor de missie en nu voor een goed doel). Vanaf 1930 worden zelfs Driekoningentochten georganiseerd onder meer in Breda, Eindhoven en nog altijd in Den Bosch.

Levend houden

Hoewel het momenteel sterk afneemt, is het Driekoningenzingen in delen van Noord-Brabant nog een levende traditie. Zo organiseert de werkgroep van de Heemkundekring Tilborch in Tilburg en omstreken (Goirle, Moergestel, Loon op Zand, Hilvarenbeek en Alphen) jaarlijks een wedstrijd Driekoningenzingen in verschillende kerken, kappellen, buurthuizen, verzorgings- en wijkcentra – dit gebeurt in samenwerking met basisscholen, verenigingen en winkeliers. Tijdens de wedstrijd beoordeelt een jury de kinderen op zang, kleding en originaliteit. Er zijn allerlei prijzen te winnen en er worden chocomel en eierkoeken uitgedeeld. Wie een gouden boontje in de eierkoek vindt, mag zich voor één dag uitroepen tot koning en krijgt een extra prijs. Inmiddels staat het Driekoningenzingen in Midden-Brabant op de Nationale Inventaris Immaterieel Cultureel Erfgoed van UNESCO. Samen met andere regionale, nationale en internationale instellingen wordt er werk van gemaakt om deze eeuwenoude traditie levend te houden. ■

Ets van Rembrandt getiteld Driekoningen: een nachtstuk, omstreeks 1649-1653. (Collectie: Het Noordbrabants Museum)

Boek

De boekpresentatie *Drie Koningen zingen: met liederenschat* is op woensdag 14 december van 15.00-16.45 uur. Locatie: Black Box, Tilburg University. Kijk voor het programma op www.brabantcollectie.nl. Deelname is gratis, maar aanmelden is verplicht.

foto linksboven: Wandtegel Driekoningen Tilburg uit 1960. Maker onbekend. (Collectie: Stadmuseum Tilburg, Schenking: M. Leijten-Schraven)
foto links: Schoolplaat van Jozef Speybrouck uit 1925. (Theologie Collectie | Universiteitsbibliotheek Tilburg)
foto boven: Driekoningen met lampions, 's-Hertogenbosch. Ongedateerde pentekening van Herman Moerkerk. (Collectie: Stadsarchief 's-Hertogenbosch)
foto rechts: Koffiepak van de firma Van den Biggelaar. (Collectie: Museum Tongerlohuys)

foto boven: Het tafereel van de Aanbidding van de Drie Wijzen (van oorsprong op een Bourgondisch kazuifel uit omstreeks 1510) op moderne stof in de St. Elisabethkerk. Grave, 1972. (Collectie: Brabants Historisch Informatie Centrum)
foto onder: Driekoningenboon: porseleinen Frangipane figuurtjes, ca. 1870 (© Annie Schreuders Derks, 2008. Privécollectie)

foto boven: Ex libris van Jacobi Goijers, 1786. (Theologie Collectie | Universiteitsbibliotheek Tilburg)
foto onder: Het kaarsjes springen en koningsspel uitgebeeld op een volksprent van het Driekoningenfeest (nr. 129), circa 1827-1894. (Collectie: Rijksmuseum Amsterdam)

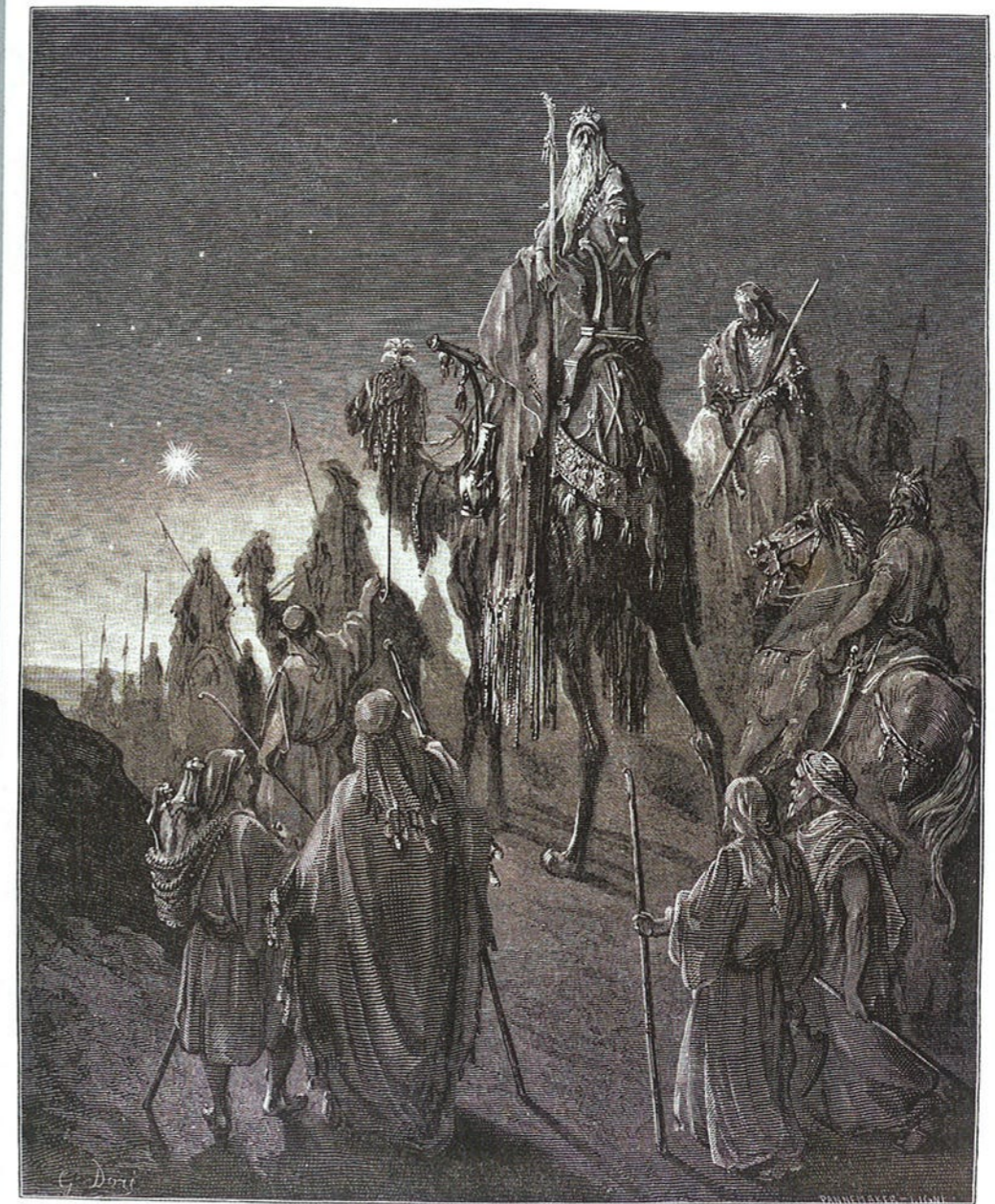
Drie koningen in de benedenmarge.
 Folio 187r uit het Gebedenboek,
 Zuid-Nederland, 1490-1500.
 (Theologie Collectie | Universiteits-
 bibliotheek Tilburg)

Een incunabel uit Bertholdus,
Horologium devotionis. Keulen,
 circa 1488. (Theologie Collectie |
 Universiteitsbibliotheek Tilburg)

Gegraveerde titelpagina uit R.P. Hermanno Crombach, *Primitiarum gentium sev historiae SS. Trium Regum Magorum Evangelicorum*. Keulen, 1654. (Collectie: Universiteitsbibliotheek Nijmegen)

DE WIJZEN CELEID DOOR DE STER.

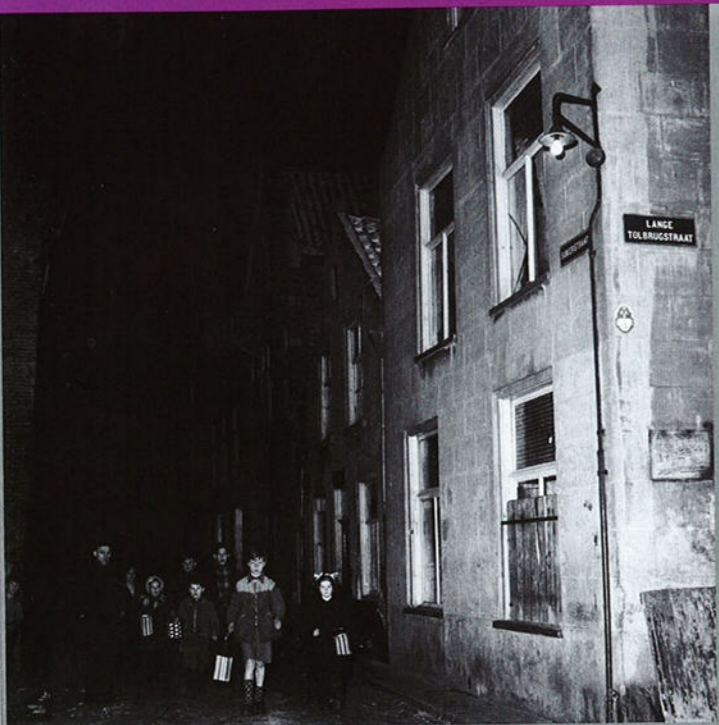
Houtgravure van Gustav Doré, uit J.G. Heeres, *De bijbelsche geschiedenis voor het katholieke Nederlandsche volk*. 's-Hertogenbosch, 1875. (Brabant-Collectie | Universiteitsbibliotheek Tilburg)

Wouw, 1955. (© Jan Sturm.
Collectie: West-Brabants archief)

Tilburg, 1966. (© Rien Siers.
Collectie: Regionaal Archief
Tilburg)

's-Hertogenbosch, circa 1940.
 (© Martien Coppens, Nederlands Fotomuseum, Rotterdam,
 Brabant-Collectie | Universiteitsbibliotheek Tilburg)

Vught, 1957.
 (© Fotopersbureau "Het Zuiden", 's-Hertogenbosch,
 Brabants Historisch Informatie Centrum)

Baarle Nassau, 1975.
(© BN De Stem, Johan van Gurp.
Collectie: Stadsarchief Breda)

Waalwijk, 1980.
(© Alfons Ising, Kaatsheuvel. Collectie: Streekarchief
Langstraat Heusden Altena)

Driekoningentocht in 's-Hertogenbosch, circa 1930.
(© R.K. Fotobureau "Het Zuiden", 's-Hertogenbosch.
Brabant-Collectie | Universiteitsbibliotheek Tilburg)

Driekoningentocht, Eindhoven, 1956.
(© Frans van Mierlo, Fotopersburo "Foto Visie".
Collectie: Regionaal Historisch Centrum,
Eindhoven)

Driekoningenzangertjes voor etalage bakkerij in Tilburg, 1953.
(Collectie: Regionaal Archief Tilburg, coll. Lambert G. de Wijs)

Jongelui duwen begin jaren zestig een vrachtwagen in Kastanjelaan, Oss. In de laadbak bevinden zich kapelaan Van Antwerpen en verschillende jongeren, waarvan sommigen verkleed zijn.
(© Daan Scholte. Collectie: Stadsarchief Oss)